

tuvių kalbos germanizmuose dažniausiai numetamas arba keičiamas panašios artikuliacijos garsu *j*, tuo tarpu priebalsis *g* galėjęs virsti *j* jau pačios vokiečių kalbos Rytprūsių tarmėse. Bartłomiejus Kowalis (Varšuva), palyginęs visus paliudytus vieno Biblijos sakinio (Mt 18, 8) vertimus senuosiuose lietuvių kalbos paminkluose, priėjo išvadą, kad predikatinis įnagininkas lietuvių kalboje nėra naujas skolinys iš slavų kalbų ir turėjęs atsirasti ne vėliau nei XVI a. Bonifacas Stundžia (Vilnius) perskaitė pranešimą apie Elbingo žodynėlio dūrinius. Pastebėjęs, kad remiantis vien prūsų kalbos faktais dažnai negalima nustatyti, kurie žodžiai originalūs, o kurie nukopijuoti, pranešėjas teigė, kad būtina yra išanalizuoti abiejų žodynėlio kalbų visus dūrinius, palyginti jų sandarą bei semantiką, atitikmenis kitoje kalboje ir atsižvelgti į dūrinių darybos sistemas abiejose kalbose.

Antrąją konferencijos dalį pradėjo Vilma Zubaitienė (Vilnius), kalbėjusi apie XVIII a. rankraštinį J. H. Kuncmano žodyną, skirtą 1747 m. P. Ruigio žodynui papildyti, ir aptarusi jo ryšį su Ruigio bei XVII a. rankraštiniu *Clavis Germanico-Lithvana* žodynais, taip pat Kuncmano žodyno struktūrą, leksikografinį metodą, fonetinius, morfologinius bei darybinius lietuviškų atitikmenų pakeitimus. Daiva Sinkevičiūtė (Vilnius) pranešime apie lietuvių asmenvardžio *Gedrìmas* ir jo trumpinių raidą teigė, kad vienkamieniai asmenvardžiai su šaknimi *giedr-* laikytini kilusiais iš dvikamienio asmenvardžio *Ged-rìmas* trumpinių, kamienui *gedr-* pakitus į *giedr-* dėl lenkų rašybos tradicijos. Tokį kitimą galėjo paspartinti ir apeliatyvo *gièdras* egzistavimas. Miguelis Villanueva Svensso-

nas (Kaunas, Vilnius) aptarė lietuvių kalbos veiksmažodžio *žinóti* kilmę, išskeldamas mintį, kad šis žodis galėtų būti kilęs iš indoeuropiečių prokalbės perfekto formos **gē-ghoh₃-* / **gē-gh₃-*. Konferenciją užbaigė Gertas Klingenschmittas (Regensburgas), apžvelgęs indoeuropiečių prokalbės kauzatyvinių-iteratyvinių veiksmažodžių formų raidą nuo prokalbės laikų iki susiformuojant dabartinei lietuvių kalbos veiksmažodžių sistemai.

Konferencijos pranešimų tezės paskelbtos atskiru leidiniu¹, o pranešimų pagrindu parengti straipsniai spausdinami *Baltisticoje*.

Vytautas RINKEVIČIUS
[vytautas.rinkevicius@flf.vu.lt]

ANTROJI ALEKSANDRO VANAGO KONFERENCIJA

2007 m. spalio 24–26 d. Lietuvių kalbos institute vyko antroji tarptautinė Aleksandro Vanago konferencija „Vardas kalboje, istorijoje ir savimonėje“, kurioje dalyvavo 42 mokslininkai, iš jų – 27 iš užsienio. Konferencija išsiskyrė pranešimų įvairove: be įprastų onomastikos problemų, didelis dėmesys skirtas tikrinio žodžio ir kultūrinės jo egzistavimo erdvės santykių aptarimui. Perskaityti 39 pranešimai.

Po LKI direktorės Jolantos Zabar-skaitės sveikinimo kalbos plenarinia-

---

Regina Venckutė (red.), *Jono Kazlausko diena: kalbos istorijos dalykai. Tarptautinės konferencijos programa ir tezės. Vilniaus universitetas, Baltistikos katedra, Vilnius, 2007 rugsėjo 21, Vilniaus universiteto l-kla, 2007.*

me konferencijos posėdyje įdomių minčių teoriniais ir praktiniais onomastikos klausimais pateikė užsienio svečiai: Silvio Brendleris iš Hamburgo atkreipė dėmesį, kad vardas kaip procesas tyrinėtinas remiantis dinaminio kalbos modeliu; austrų onomastas Peteris Wiesingeris komentavo įvairiai chronologiškai datuojamus ir su skirtingu etnosu siejamus Aukštutinės Austrijos vietovardžių sluoksnius; Borisas Uspenskis (Neapolis) kalbėjo apie vardų kaitą kultūrinės perspektyvos požiūriu; problema, kylanti dėl teorinių egzonių ir endonių skirstymo aspektų, nagrinėjo Ojars Bušas (Ryga). Zigmas Zinkevičius (Vilnius), aptardamas lietuviškos antroponimų visumos sandarą ir ypatumus, pateikė pagrindinius diachroninės lietuvių asmenvardžių analizės principus ir tikėtinus sunkumus.

Po plenarinio posėdžio pranešimai skaityti toponimikos ir antroponimikos sekcijose. Apžvelgti juos tikslinga suskirsčius į sąlygines grupes pagal nagrinėtą tematiką.

Nemaža konferencijos dalyvių darbų dalis skirta bendrabaltiškosios ir indoeuropietiškosios leksikos problemoms, kurių galimi atsakymai slypi sustabarėjusioje oniminėje leksikoje. Ide. ugnies pavadinimus, jų raidą bei atspindžius toponimijoje aptarė Vytautas Mažiulis (Vilnius); Aleksandras Ivanenko (Kijevas) analizavo praslavų kamieno **bar-* realizaciją apeliatyvinėje slavų leksikoje ir onimuose. Václavas Blažekas (Brno), remdamasis baltų, armėnų, Avestos kalbų pavyzdžiais ir analogijomis, sl. **potokъ* ‘upelis, upokšnis’ struktūriškai kildino iš dūrinio, kurio pirmasis sandas siejamas su ide. **H₂ep-* ‘van duo, upė’. Jūratė S. Laučiūtė (Klaipėda), pasitelkusi baltiškos kilmės hidronimus

šiaurinių slavų gyvenamojoje teritorijoje, rekonstravo bendrabaltiškas apeliatyvų šaknis, kurios anksčiau buvo priskiriamos tik rytų baltams. Rolandas Kregždys (Vilnius) bandė įrodyti, kad XIV a. paminėtas ir baltišku laikytas prūsų vietovardis *Romow* galėtų būti germaniškos kilmės. Archajiškų slavų leksikos pavyzdžių Irina Efimenko (Kijevas) rekonstravo remdamasi dabartinėmis lietuvių pavardėmis.

Vietovardžių etimologijai buvo skirtas Dzintros Hiršos (Ryga) pranešimas, kuriame pateikta dviejų latvių urbonimų (*Aizkrauklė* ir *Aknystē*) naujų kilmės aiškinimo duomenų.

Kalbų kontaktų ir sąveikos, kurių reflektuoja onimija, tyrimą pasirinko Laimutė Baludė (Ryga-Helsinkis), apžvelgusi lietuvių ir latvių kalbų interferencijos pavyzdžius paribio zonoje (Panemunės valsčius Latvijoje); Sanda Rapa (Ryga), surinkusi duomenis apie baltų kilmės onimus iš buvusios Jaunlatgalos apskrities šiuo metu jau gerokai apslavintų valsčių; Christianas Zschieschangas (Leipcigas) aptarė onomastikos tyrimus tarpdisciplininiame germanistikos-slavistikos kontekste.

Atskirai minėtini asmenvardžių bei vietovardžių istoriniuose šaltiniuose problematiką nagrinėję pranešėjai. Alma Ragauskaitė (Vilnius) apžvelgė XVII–XVIII a. Kėdainių miesto aktų knygose užrašytus asmenvardžius, siejamus su škotų kilmės asmenimis; Jūratė Čirūnaitė (Kaunas) skaitė pranešimą apie XVII–XVIII a. totorių moterų įvardijimo būdus; Renatė Silinia-Pinkė (Ryga) nagrinėjo XV a. Rygos miesto svečių vardus; Grasilda Blažienė (Vilnius) pateikė informacijos apie dar nežinomą prūsų vardyno medžiagą, aptiktą Rytprusių 911a folianto Turkų mokes-

čių registre; bendrojo pobūdžio klausimus, su kuriais susiduriama tiriant vėlyvųjų Lietuvos metraščių asmenvardžius (pramanytų ir istorinių asmenų vardai), nagrinėjo istorikas Kęstutis Gudmantas (Vilnius).

Istorinei antroponimikai buvo skirti ir svečių iš Maskvos darbai – Ana Litvina kalbėjo apie Riurikovičių dinastijos krikščioniškuosius, o Fiodoras Uspenskis – apie tos dinastijos giminės vardus Senojoje Rusijoje. Sergejus Temčinas (Vilnius) nagrinėjo Supraslio arkivyskupo Sergijaus Kimbaro asmenvardžio problemą.

Į atskirą grupę išskirtini pranešimai, kuriuose tikriniai vardai apibrėžiami kaip kultūrinės tapatybės žymės ir aplinkos suvokimo priemonės: Daiva Deltuvienė (Klaipėda) nagrinėjo, kaip baltiškos kilmės vietovardžiai prisitaiko prie vokiečių kalbos sistemos (ypač įdomūs liaudies etimologijos atvejai, pvz., *Sanntacken* → *Sonntagkehmen*); Botolvas Hellelandas (Oslos) kalbėjo apie vietovardžių vaidmenį, suvokiant aplinką, reikšmę; Chrisas Lewisas (Londonas) – apie asmenvardžių ir kultūrinio identiteto sąsajas XIX a. Didžiojoje Britanijoje. Autentiška vietovardžių rašyba traktuojama kaip kalbos (latgalių ir lyvių) pretenzijų į oficialų pripažinimą ženklas – Zanė Cekula (Ryga) paliečia šiuo metu Latvijoje itin diskutuotiną regiono savarankiškumo ir jo kalbos, norminant vietovardžius, įteisinimo klausimą. Kriterijus, kuriais remiantis interneto portalų svetainėse pasirenkami flamandiškieji pseudonimai, pagal jų motyvą suklasifikavo Willy van Langendonckas (Leuvenas). Kaip asmenvardžiai atspindi germanų ir romanų kultūrų sintezę IX a. *Saint-Germain-des-Prés* poliptichone supažindino Andreas Schorras (Sarbri-

kenas). Tikrinio vardo reikšmę ir jo užkoduotą informaciją apie veikėją literatūros kūrinio kontekste aptarė viešnia iš Italijos Gloria Mercantanti Corsi.

Konferencijoje skirta dėmesio ir vietovardžių semantikos klausimams – Pavelas Štěpánas (Praha) ir Anta Trumpa (Ryga) skaitė pranešimus apie spalvų reikšmę ir vartojimą atitinkamai čekų ir latvių toponimijoje. Metaforinius lietuvių oronimus semantiniu aspektu pranešime aptarė Dalia Kačinaitytė (Vilnius).

Onomastikos duomenų kaupimo ir skaitmeninimo pavyzdį (skaitmeninti Joniško rajono toponimai) pristatė Nerija Bartkutė ir Remigijus Jodelis (Vilnius); kaip suskaitmeninti telekomunikacijų vartotojų sąrašai tampa šaltiniu, kuriuo remiantis sudaromas vokiečių pavardžių atlasas, pasakojo Rita Heuser, Antje Dammel ir Mirjam Schmuck (Maincas); daug diskusijų sukėlė Jono Palionio (Vilnius) siūlomas bažnytiniuose dokumentuose esančios onomastikos duomenų organizuoto tyrimo planas.

Konferencijoje skaityti ir itin specifiniams onomastikos klausimams skirti pranešimai: Veronika Adamonytė (Vilnius) aptarė oikonimų su priesaga *-išk-* akcentinių variantų arealinį pasiskirstymą. Su istoriniais duomenimis ir ekstralingvistiniais faktoriais, kurie susiję su Duobelės senųjų gatvių pavadinimų kaita, supažindino Ilzė Štrausa (Ryga). Netirtą lietuvių antroponimų grupę – asmenvardžius, kilusius iš vaikų kalbos (vok. *Lallnamen*) – pristatė Juozas Jurkėnas (Vilnius). Kalbotyros ir archeologijos duomenų derinimo pavyzdį pateikė Vladimiras Kulakovas (Kaliningradas-Maskva), – remiantis archeologijos duomenimis buvo aptartas legendos apie Vaidevutį pagrįstumas.

Konferencijos dalyviams buvo suorganizuota kultūrinė programa: svečiai linkminosi ir vaišinosi liaudiškoje vakaronėje, o trečioji konferencijos diena buvo skirta totorių ir karaimų kultūrinio paveldo vietų lankymui.

Konferencijoje skaitytus pranešimus ketinama skelbti naujame „Baltų onomastikos tyrimų“ tome¹.

Veronika ADAMONYTĖ
[veronikaadamonyte@yahoo.com]

BALTISTŲ KONFERENCIJA MASARYKO UNIVERSITETE

2007 m. lapkričio 8-9 d. Masaryko universiteto (Brno, Čekija) Filosofijos fakulteto Senųjų bei modernių kalbų senųjų laikotarpių tarpdisciplininių tyrimų centre įvyko tarptautinė mokslinė konferencija *Baltų kalbos ir jų tyrimo metodų kaita*, kurioje aprėpiant laikotarpį nuo menamosios prokalbės iki XVIII amžiaus buvo gvildenami baltų kalbų, literatūrų ir kultūrų dalykai.

Konferencija prasidėjo nuo ugingos Tomášo Hoskoveco (Brno) kalbos, raginusios pasinaudoti politinės ir mokslo revoliucijų sugretinimu. Kaip politinė revoliucija prasidedanti ne tada, kai nuverčiama valdžia, o pastebėjus, kad ji jau seniai mėtosi gatvėje, taip ir mokslo re-

¹ Plg. 1-osios konferencijos pranešimų pagrindu išleistą rinkinį: Laimutis Bilkis, Alma Ragauskaitė, Daiva Sinkevičiūtė (sud.), *Baltų onomastikos tyrimai*, Vilnius: LKI, 2006, 288 p.

voliucija nebūtinai turinti prasidėti nauju teiginiu, nes ji gali prasidėti ir seną teiginį pateikus naujam tyrinėjimui. Tam reikalinga naudoti ne tik įprastus filologinio tyrimo metodus, bet ir atsižvelgti į sociologijos, filosofijos, kultūrologijos ir kitų mokslų laimėjimus, nes filologija pagrįsta tuo, kad ji kiekvieną konkretų tekstą tiria lygindama su kitais tektais, todėl ir tiriamojo teksto aprašymas priklauso nuo to, kurie tekstai bus laikomi kitais¹.

Vaidas Šeferis (Brno) pasakojo apie Donelaičio *Metų* vertimus į čekų kalbą. Pirmuoju susidomėjimą Donelaičiu užfiksuotusiu (1826 m.) buvo įvardytas Ladislavas Čelakovskis, pateikęs Donelaičio kaip puikaus poeto apibūdinimą ir išreiškęs norą išversti jo tekstus. Tokį Donelaičio perskaitymo būdą prelegentas apibūdino kaip liaudies skaitymo recepciją, o filologine recepcija pavadino Leopoldo Geitlerio (apie 1874 m.) bei Karelo Janačeko (1928 m. ką tik įkurtame Brno universitete apgynusio disertaciją „Donelaičio kirčiavimas“) susidomėjimą. Janačekas buvo apibūdinamas ir kaip mažo *Metų* fragmento vertėjas. Didesni Donelaičio vertimai į čekų kalbą buvo susieti su dviem moterų vardais: Julijos Novakovos, hegzametru išvertusios 30 eilučių fragmentą iš „Rudenio gėrybių“ (išspausdintas 1955 m.), bei Hanos Jechovos, kuri išvertė visą tekstą, išleistą Prahoje 1960 m. pavadinimu *Roční doby*. Šis vertimas pranešėjo buvo apibūdinamas kaip primenantis labiau baroko stilistikos, o ne Donelaičio puikiai perteiktos liaudies

¹ Kalbos tekstas jau paskelbtas Lietuvoje, žr. Tomáš Hoskovec, Mokslo revoliucija prasideda... seną teiginį pateikiant naujam tyrinėjimui, *Kultūros barai* 12, 2007.